

CULTUURPROFIELPLAN COORNHERT LYCEUM HAARLEM

Dit cultuurprofielplan is geschreven voor de aanmelding van het Coornhert Lyceum in het voorjaar van 2016 als lid van de landelijke vereniging van Cultuurprofielscholen. Het is geschreven in samenwerking tussen docenten van de drie kunstvakken en leden van de schoolleiding. Het plan zal in de vorm van een presentatie worden besproken in de school als geheel in de eerste helft van het komende schooljaar. De planning is dat het in mei 2016 voorlopig wordt vastgesteld door de schoolleiding en ter advisering voorgelegd aan de MR van de school. Het bestaat uit een visiedeel (1) en een praktijkgericht deel (2 t/m 7) waarin de ontwikkelpunten voor de komende jaren worden benoemd. In de bijlagen: een ingevuld zelfevaluatieformulier (a), een checklist taken cultuurprofilering (b), een concept taakomschrijving cultuurcoördinator (c) en een globaal financieel overzicht van structurele uitgaven voor de cultuurprofilering (d).

Het Coornhert Lyceum Haarlem wordt intern ervaren en extern gezien als een school met een duidelijk cultureel profiel. Met veel persoonlijke inzet bereiken leerlingen en leraren een excellent prestatieniveau in de kunstvakken en in vele zelf georganiseerde culturele activiteiten. Hiermee daagt de school een grote en breed samengestelde groep leerlingen uit om hun culturele en sociale talenten optimaal te ontwikkelen en zichtbaar te maken.

Wij willen dit cultuurprofiel in de komende jaren versterken door te investeren in een meer structurele verbinding van de niet-kunstvakken met cultuureducatie, in een duidelijker culturele profilering van de projectweken, in een meer herkenbare coördinatie van de buitenschoolse culturele activiteiten in de diverse leerjaren en in intensivering van de contacten met culturele instellingen buiten de school.

Zo werken wij eraan dat het Coornhert Lyceum kan blijven beantwoorden aan de verwachtingen die zij in vele jaren bij ouders en leerlingen heeft opgebouwd: die van een goed georganiseerde school, die bruist van de culturele activiteiten, waar leerlingen en leraren creatief samenwerken aan een steeds weer nieuwe vormgeving van een gezamenlijke culturele drive.

1. Cultuurvisie Coornhert Lyceum – klassieke kwaliteit in laat-moderne tijd

Lidmaatschap van de landelijke vereniging van Cultuurprofielscholen vereist van een school (a) dat zij een goed doordachte visie heeft geformuleerd op de betekenis van cultuureducatie voor het geheel van het onderwijs en (b) dat die visie herkenbaar is in de formulering en de uitvoering van het meerjaren schoolbeleid.

Deze paragraaf beoogt een toekomstgerichte formulering te geven van de cultuurvisie die impliciet al vele jaren richting geeft aan de ontwikkeling van het onderwijs op het Coornhert Lyceum en aan de vele culturele activiteiten die binnen en buiten de school worden georganiseerd. Een bijkomende reden voor het opstellen van deze visietekst is dat de school met het oog op toekomstige ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs (zie het eindadvies van het Platform Onderwijs 2032) gebaat is bij een heldere beschrijving van haar culturele doelstelling, omdat zij zich vooral hiermee profileert ten opzichte van andere scholen in het onderwijslandschap van Haarlem en omgeving. Dit cultuurprofielplan

vormt een aanvulling op het schoolplan, waarin reeds duidelijk wordt vastgehouden aan de identiteit die het Coornhert Lyceum sinds jaar en dag heeft: die van een brede, goed georganiseerde en resultaatgerichte school met een sterk cultureel profiel, dat voornamelijk zichtbaar wordt in kunstproducties (beeldend, muzikaal en theateraal) van excellent niveau.

Het Coornhert Lyceum is een openbare school voor mavo, havo, atheneum en gymnasium, waarin van oudsher verschillende mensvisies samenkomen. Dit brengt de school er steeds opnieuw toe de vraag te stellen wat het 'gemeenschappelijk goed' is waarop het onderwijs zich feitelijk richt. Wij willen dat ruim zien. Leerlingen komen niet naar school om zich aan te passen aan een heersende cultuur, maar om hun blik op de wereld te verruimen. De figuur van Dirck Volckertszoon Coornhert (1522-1590) dient hierin als inspirator. Vanuit de hem bekende bronnen van bijbel en filosofie gelooft hij in de typisch menselijke mogelijkheid van opvoeding en educatie: de mogelijkheid om zichzelf en de wereld beter te leren kennen, om door oefening en aandacht te komen tot groei van inzicht, tot wijsheid en innerlijke vrijheid ten opzicht van wat een mens mogelijkerwijs gevangen houdt. Voor hem is dat niet alleen een kwestie van denken en gezond verstand, evenzeer van een natuurlijk aanvoelen en zintuiglijk ervaren. Hij noemt dat geheel het menselijk gemoed.

In de onderwijsvisie van het Coornhert Lyceum staat cultuur in de ruimste zin van het woord centraal. Niet als begrip, maar in de praktijk: als een manier van doen die doorwerkt in alle facetten van het onderwijs. Cultuur is de habitus van onze school: in hoe we prioriteiten stellen, keuzes maken, met elkaar omgaan, ordening aanbrengen en verbinding leggen tussen de vele activiteiten die plaatsvinden. Ook in de manier waarop we zoeken naar vernieuwing en aanpassing aan actuele culturele veranderingen. We doen dat vanuit dezelfde bronnen als die Coornhert hebben geïnspireerd. Zo levert de school een eigen bijdrage aan het levend houden van de Europese beschaving waarin de mens beschouwd wordt als een tegelijk lichamelijk en geestelijk wezen dat in zijn gerichtheid op de wereld in vrijheid vorm kan geven aan de toekomst.

De praktische doorwerking van dit cultuurbegrip is in de school herkenbaar in twee onderscheiden betekenissen, die elkaar aanvullen, versterken en doordringen.

a. Cultuur als beschaving van de mens in verhouding tot de wereld

Zoals voor iedere school voor voortgezet onderwijs, geldt ook voor het Coornhert Lyceum dat zij op de eerste plaats een maatschappelijke functie heeft in de opleiding (*kwalificatie*) van jongeren: ze volgen onderwijs om een diploma te halen dat toegang verschaft tot beroeps- of wetenschappelijk onderwijs. Ook heeft iedere school per se een *socialiserende* functie: leerlingen ontwikkelen er de sociale vaardigheden die ze later in het maatschappelijk verkeer nodig zullen hebben. Voor veel scholen en zeker ook voor het Coornhert Lyceum is er nog een derde doel: dat van persoonlijke vorming of *subjectification* (Biesta). Deze minder maakbare en minder meetbare onderwijsdoelstelling krijgt op het Coornhert Lyceum gestalte als een *cultureel* vormingsdoel. Wij zien onderwijs in een school niet primair als een leertraject dat leidt naar een diploma, maar als een maatschappelijk georganiseerde

vorm van cultuur, waarin professioneel gewerkt wordt aan wat in de Griekse oudheid werd aangeduid als *paideia*: opvoeding, persoonlijke vorming, bevrijding uit slaafsheid en onwetendheid. Een dergelijk doel beperkt zich niet tot duidelijk afgebakende domeinen van kennis en vaardigheden. Eerder houdt het de vraag levend naar het 'waartoe' (*telos*) van wat er in die kennisdomeinen aan de orde is. Het doel van persoonlijke vorming is niet los verkrijgbaar. Het werkt door in de manier waarop de beide eerder genoemde doelen gestalte krijgen en in het 'verborgen curriculum': het geheel van heersende verwachtingspatronen en de onderlinge sfeer waarin iedere betrokkene functioneert. Hierdoor zijn we in staat om bij iedere leerling te blijven zoeken naar de nog verborgen mogelijkheden die hij/zij in zich draagt.

Volgens een klassieke, aan de Griekse filosofie (Plato, Aristoteles) ontleende indeling kunnen we dit *culturele* vormingsdoel begrijpen vanuit een drievoudig en voor ieder mens *natuurlijk* streven of verlangen:

een streven naar wat waar is, waarachtig en trouw aan de werkelijkheid

- in het verwerven van kennis en inzicht in de werkelijkheid, het ontwikkelen van kritisch denkvermogen en het leren doorzien van valse beeldvorming;
- in de vaardigheid om uit zichzelf kennis creatief te kunnen uitbreiden, te kunnen leren en onderzoeken op voorheen nog onbekend terrein;
- in het leren stellen van vragen over het bestaan als mens in de wereld, ook naar de grenzen van wat een mens kan kennen en weten;
- in het bevorderen van een open mind voor toekomstige ontwikkelingen in wetenschap, cultuur en techniek en voor de gevolgen hiervan voor het menselijk samenleven in de globaliserende wereld.

een streven naar wat mooi (schoon) is, naar wat verwondering en bewondering wekt

- in wat we aantreffen en ervaren in natuur, kosmos en lichaam;
- in wat we zelf maken in allerlei vormen van techniek, ontwerp en kunst.

een streven naar wat goed is, naar wat deugt in de praktijk van het handelen

- in het ontwikkelen en versterken van een vrije wil, van het vermogen zelf richting te geven aan het handelen en verleidingen te weerstaan;
- in het praktisch leren kennen en doen van wat nuttig (*utile*), aangenaam (*delectabile*) en eervol (*honestum*) is;
- in de ontwikkeling van het inlevingsvermogen en inzicht in de ander en in 'zichzelf als een ander' (Ricoeur);
- in de ontwikkeling van de deugden (houdingen, karaktereigenschappen) die nodig zijn voor de bevordering van een rechtvaardige en vreedzame samenleving.

Vasthouden aan deze intellectuele, esthetische en morele waarden van onderwijs vergt van leerlingen en leraren steeds opnieuw dat zij moeite willen doen, zich actief willen inzetten om weerstanden te overwinnen. We kunnen aan die waarden immers alleen werken, niet door ze op te dringen, maar slechts door ze steeds weer op te delven: door in de reële belevingswereld van de jongeren voor wie het onderwijs

bedoeld is te blijven zoeken naar de werkelijke behoeften en potenties om aan dat oorspronkelijke streven vorm en inhoud te geven – een ‘non-coercive rearrangement of desires’ (Spivak). Dit levert een spanning op die altijd al inbegrepen is geweest in het klassieke begrip van *paideia*, maar die om allerlei redenen steeds sterker wordt gevoeld. Het Coornhert Lyceum kiest er bewust voor om cultuureducatie in de brede zin van het woord binnen en buiten de school te blijven richten op een zo hoog mogelijke kwaliteit van individuele en gezamenlijke prestaties. We gaan de spanningsbogen dus niet uit de weg, maar zoeken die juist op. De ervaring heeft ons geleerd dat dit aan leerlingen en leraren het meest voldoening geeft. Dit streven klinkt voor ons door in het motto van de school: ‘Prestatiegericht onderwijs, met hart voor de leerlingen.’

b. Cultuur als het geheel van kunstzinnige uitingen van de mens

Bij uitstek komt deze cultuurbepaalde visie op onderwijs op het Coornhert Lyceum tot uitdrukking in de prominente plaats die de kunstvakken (muziek, tekenen, drama) innemen in alle drie de opleidingen (mavo, havo, vwo). De school kiest er al jaren voor deze vakken *in alle afdelingen en in alle jaarlagen* aan te bieden en vanuit deze vakken *een breed scala aan culturele activiteiten* te organiseren *binnen en buiten de lessen*. Er zijn meerdere toneelvoorstellingen per jaar, diverse muziekuitvoeringen, zowel met groot schoolorkest als met verschillende kleinere ensembles. Jaarlijks wordt er door docenten en leerlingen creatief gewerkt aan een nieuwe regie, aan nieuwe decors, aan nieuwe muzikale arrangementen voor de beschikbare talenten van de leerlingen. Naast muziek, wordt ook tekenen als apart examenvak gegeven, met een eigen praktisch centraal examen, dat jaarlijks het kader vormt voor exposities waarin leerlingen tonen hoe zij hun creatief en artistiek leerproces hebben doorlopen. Bij al deze activiteiten gaat het erom dat de leerling ervaart dat kunst hem of haar een vrije ruimte biedt om aan gedachten en gevoelens vorm te geven en zodoende de eigen creatieve talenten tot ontplooiing te brengen. Ook in de kunstvakken geldt het ideaal van *paideia*: de leerling wordt uitgedaagd ‘uit de eigen schaduw’ te treden en zich steeds beter en ‘eigener’ te manifesteren. Zonder oefening geen kunst. De school als geheel herkent zich dan ook in de doelstellingen zoals de kunstdocenten die formuleren, als ze vertellen over wat ze willen bereiken met hun vak:

- dat je *andere dingen* gaat zien, uit je nest komt om de wereld te ontdekken;
- dat je ervaart dat je *de dingen anders* kunt gaan zien;
- dat je vrij en creatief wordt tot in de haarvaten van je denken en daarmee het standaard gedragsschema van stimulus-respons leert doorbreken;
- dat je de betekenis van gevoelens leert ontdekken, in alles wat je meemaakt en zelf ontwikkelt, ook in louter cognitief lijkende activiteiten, zoals het oefenen voor wiskunde;
- dat je leert aan brute en gedreven energie een positieve richting te geven;
- dat wat je maakt en meemaakt ook schuurt en provoceert, dat het je wakker schudt uit braafheid en heersende cultuur van louter buitenkant;
- dat je ontdekt wat je werkelijk motiveert en in beweging brengt en wat niet.

Bij dit alles gaat het in de kunstvakken steeds om actieve en receptieve participatie, om waarnemende en creatieve verwerking. In beide dimensies gaat het ook om ontwikkeling van een steeds 'eigener' verhoudingen tussen het subject in wording en de werkelijkheid die zich ontvouwt: in weergave en expressie, in ordening van het bestaande en verbeelding van het nieuwe, in concept en metafoor. Uiteindelijk doel, door al deze activiteiten heen: verfijning van de zintuiglijke waarneming, een 'sensibilisation au sensible' waarin gevoel en verstand in wisselwerking elkaar versterken. Dit 'eigenzinnig' doel van de kunstvakken wil het Coornhert Lyceum waar mogelijk laten doorwerken in het onderwijs als geheel. Daarom streeft de school ernaar om cultuur in *beide* betekenissen van het woord te stimuleren door een *evenwichtige* en *geleide* ontwikkeling van de vermogens (potenties, talenten) van de leerlingen als 'hele mens', te onderscheiden in affectief en cognitief, zintuiglijk en verstandelijk, waarnemend en strevend:

	waarnemend	strevend
affectief	zintuiglijke waarneming	passies, gemoedsbewegingen
cognitief	intellect, begripsvermogen	vrije wil

Dit zijn voor de school niet louter 'mooie woorden', maar richtinggevende, keuzebepalende oriëntaties, die ertoe leiden dat bij de inrichting van het onderwijs prioriteit wordt gegeven aan activiteiten die deze vermogens *zoveel mogelijk in hun onderlinge samenhang* bij leerlingen tot ontwikkeling doen komen.

c. De weerbarstigheid van cultuureducatie

Docenten en schoolleiding van het Coornhert Lyceum zijn zich bewust van de weerbarstigheid van het streven om deze klassieke opvatting van cultuur concreet betekenis te geven voor leerlingen van nu. Deze weerbarstigheid is allereerst verklaarbaar vanuit de ontwikkeling van de cultuur zelf: de secularisering en globalisering, die iedere garantie van een 'uiteindelijke' of zelfs eenduidige betekenis van culturele waarden hebben weggenomen; de technische reproduceerbaarheid van iedere culturele uitdrukking; het verlies aan aura van het kunstwerk; de verdwijning van het voorheen vaak onbewust beleefde onderscheid tussen hogere en lagere vormen van cultuur – het zijn ontwikkelingen die hebben geleid tot een fundamentele democratisering en meerduidigheid van wat men eeuwenlang als het ware, het goede en het schone heeft beschouwd. Deze ontwikkeling kan herkend worden in de manier waarop de dichter Lucebert in *De analphabetische naam* woorden heeft gegeven aan de intrinsieke broosheid van iedere culturele waarde in onze tijd.

*in deze tijd heeft wat men altijd noemde
schoonheid schoonheid haar gezicht verbrand
zij troost niet meer de mensen
zij troost de larven de reptielen de ratten
maar de mens verschrikt zij
en treft hem met het besef
een broodkruimel te zijn op de rok van het universum*

*niet meer alleen het kwade
de doodsteek maakt ons opstandig of deemoedig
maar ook het goede
de omarming laat ons wanhopig aan de ruimte
morrelen*

*ik heb daarom de taal
in haar schoonheid opgezocht
hoorde daar dat zij niet meer menselijks had
dan de spraakgebreken van de schaduw
dan die van het oorverdovend zonlicht*

Voordeel van de ‘democratisering’ van de cultuur is dat deze in vele vormen ook los van de school voor alle jongeren toegankelijk is. Des te belangrijker is de uitdaging voor cultuureducatie *in* de school, om in de volle breedte van de leerlingenpopulatie het onderscheid te blijven maken tussen de vormen van cultuur die de openheid van het ‘menselijk gemoed’ bevorderen (doordat er moeite voor nodig is en ze een gesloten zelfwereld openbreken) en de vormen die dat veel minder of helemaal niet doen (doordat ze alleen geconsumeerd hoeven worden en de zelfwereld eerder bevestigen). Dit is dan ook het criterium voor wat de school wel en niet aan cultuur wil aanbieden: het gaat ons om die culturele activiteiten waarmee leerlingen zich daadwerkelijk ontwikkelen tot zelfstandig nadenkende en handelende personen, die bijdragen aan hun ‘zelfverantwoordelijke zelfbepaling’ (Langeveld).

De weerbarstigheid van ieder ‘waarachtig’ cultureel streven – en hiermee, de kwetsbaarheid van wat van waarde is – maakt het ook steeds belangrijker om leerlingen vanuit een humaniserend perspectief kennis te laten nemen van *diverse* levensoriëntaties en toekomstvisies. Zoals door het Platform Onderwijs 2032 vastgesteld: het zal in toenemende mate voor jongeren belangrijk zijn om te oefenen in een ‘menswaardige flexibiliteit’: in het tegelijkertijd en na elkaar kunnen innemen van verschillende posities in de maatschappelijke werkelijkheid, in het ontdekken en ontwikkelen van een steeds weer andere mogelijkheden van de ‘eigen’ taal, met eigen ‘spraakgebreken’ en eigen ‘waarheden’. Cultuureducatie op school heeft een belangrijke taak in het *samen met jongeren* te werken aan en te zoeken naar steeds weer nieuwe en ‘vreemde’ manieren om vorm te geven aan de waarden waarop de Europese cultuur is gebouwd. Dat kan door kansen te scheppen waarin de bestaande orde en de gesloten zelfwerelden waarin zij veelal leven worden opengebroken en nieuwe manieren van denken en doen ontdekt kunnen worden: een *pedagogy of interruption* (Biesta).

d. De organisatie van cultuureducatie en de verbinding met literatuur

Hiervoor blijft ook structuur belangrijk. Uit allerlei onderzoek is duidelijk geworden dat leerlingen van de huidige, zogenoemde grenzeloze generatie, zeker in de onderbouw en in de mavo-afdeling, in toenemende mate behoefte hebben aan leiding, duidelijke grenzen en concrete opdrachten. Voor het Coornhert Lyceum betekent dit: blijven zorgen dat alle cultuureducatie sterk verankerd blijft in een degelijke organisatie van wekelijkse roosters en gezamenlijke jaarplanning, ook als die roosters op termijn om onderwijskundige reden, om beter te kunnen voldoen aan individuele leerbehoeften, flexibeler zouden moeten worden; anderzijds dat we 'culturele ordeverstoring' blijven accepteren en zelfs stimuleren als een voor de leerlingen noodzakelijke intensivering van het schoolleven, een kans om uit de schaduw te treden en toegang te vinden tot een eigen 'worldly space'.

De organisatie van het onderwijs (het 'onderwijsconcept') is op het Coornhert Lyceum tot nu toe traditioneel te noemen: voor alle leerlingen een wekelijks rooster van ongeveer 30 lessen van 50 minuten. In het leerproces speelt collectieve toetsing, voor alle leerlingen op hetzelfde moment, een zeer bepalende rol. In de komende jaren zal de vraag aan de orde komen of dit nog langer houdbaar is voor het efficiënt nastreven van de prestatiedoelen van de school in het algemeen en van de cultuureducatieve doeleinden in het bijzonder. Als het rooster flexibeler wordt ten behoeve van meer individuele leertrajecten en vakinhoudelijke begeleiding, waar mogelijk ondersteund door ICT, zal dat gepaard moeten gaan met een nieuwe structuur van 'samenwerken in de school' en met andere vormen van het 'aantonen van verworven vaardigheden'. Er wordt al nagedacht over de mogelijkheid om alle leerlingen gedurende hun schoolloopbaan een persoonlijk portfolio te laten samenstellen en gebruik te gaan maken van certificaten om hun inzet voor extra-curriculaire en culturele activiteiten te honoreren. Een dergelijke ontwikkeling kan tot op zekere hoogte gaan doorwerken in een geleidelijke ontwikkeling van de onderwijs-organisatie als geheel: naar meer vrije ruimte in het lesrooster, om meer maatwerk voor de leerling mogelijk te maken. Dit kan nieuwe kansen creëren om de kunstvakken en de gezamenlijke culturele activiteiten als 'vaste waarde' op te nemen in een meer individueel bepaald curriculum. Het vak CKV kan in een nieuwe vorm hierin een centrale rol vervullen als een vak waarin een voor alle leerlingen verplicht cultureel kerncurriculum een plaats krijgt. Naar verwachting kan in zo'n opener organisatiestructuur ook beter gestimuleerd worden dat er duurzame inhoudelijke verbindingen ontstaan met de culturele dimensies in de overige vakken.

Van zo'n portfolio zou ook een lees- en literatuuordossier en/of een film- en toneeldossier deel moeten uitmaken. In de taalvakken speelt de kennismaking met literatuur, zeker op havo en vwo, reeds een belangrijke rol. Niettemin vraagt het literatuuronderwijs op het Coornhert Lyceum de komende jaren om een nieuwe impuls, gericht op een meer gecoördineerde actieve bevordering van de literaire competentie van de leerlingen, op basis van gezamenlijk bepaalde literatuurdidactische uitgangspunten. Dankzij het enthousiasme van diverse

talendocenten gebeurt er al veel goeds in de literatuurlessen op het Coornhert Lyceum. Maar het educatieve belang van het literatuuronderwijs zou (ook in de waarneming van de leerlingen) kunnen groeien door een meer gedeelde en in de praktijk doorwerkende visie op de vormende waarde van het 'leren lezen' van literaire teksten. Inspiratie kan onder meer worden gevonden in Philip Huff, *Het verdriet van anderen – een persoonlijke leesgeschiedenis* (2015), waarin hernieuwde aandacht is voor wat hij noemt het 'nut' van literatuur:

Door in de wereld van de schrijver te stappen en zich in andere mensen te verdiepen, verdiept de lezer zijn kennis van de paradoxen, de subtiliteiten en de waarheden van het echte leven. Lezen en leven zijn symbiotisch. Literatuur maakt je een goede lezer, ook van het leven. (...) Dieplezen en de betrokkenheid bij het verhaal biedt de lezer de mogelijkheid tot reflectie. Literatuur lezen kan de schijn wekken dat je je afzondert, maar de effecten zijn bij uitstek socialer dan die van menig social medium. Je stelt je open voor de ervaringen van anderen.

Vernieuwing van het literatuuronderwijs kan bovendien gestimuleerd worden door voor de hand liggende aanknopingspunten te zoeken met film en theater. Er worden in schooljaar 15/16 en 16/17 in 4V en 5V al modules ontwikkeld waarin literatuur, film en drama gecombineerd aan bod komen. In het komende schooljaar zal onderzocht worden of dit een uitgangspunt kan zijn voor de opzet van een zelfstandig vak (Literatuur&Drama) waarin de 'verhalende kunsten' geïntegreerd aan bod kunnen komen. Hieraan kunnen docenten van de taalvakken en docenten drama gezamenlijk een bijdrage leveren, op zo'n manier dat de samenhang tussen de betrokken kunsten en het cultuur-educatieve doel van literatuuronderwijs duidelijker herkenbaar worden voor leerlingen en leraren.

Tenslotte zal binnenkort worden bekeken of het Coornhert Lyceum, zoals voorheen het geval is geweest, opnieuw gebruik kan gaan maken van de CJP Cultuurkaart. Dit maakt het gemakkelijker om structurele banden aan te gaan met op educatie gerichte culturele instellingen en in samenwerking hiermee voor iedere jaarlaag in de school een geschikt cultureel programma samen te stellen.

Voor iedere organisatie van de cultuureducatie op het Coornhert Lyceum geldt tenslotte dat het slechts *een* vorm is, *een* middel om iets mogelijk te maken dat zonder organisatie niet tot stand komt en dat hierboven als de eigenlijke bedoeling ervan is aangeduid. Iedere docent op onze school is zich ervan bewust dat die bedoeling niet volledig maakbaar is. Wat wezenlijk is 'doet zich voor', in een 'gebeuren' dat mede afhankelijk is van de toevallige persoonlijke omstandigheden van iedere betrokkene, van de *Befindlichkeit* (Heidegger) van degenen die eraan deelnemen. In NRC Handelsblad (09-05-2015) heeft dichter en acteur Ramsey Nasr de *sense of urgency* van cultuureducatie geformuleerd op een wijze die voor het Coornhert Lyceum zeer herkenbaar is: als iets dat in zijn 'toevalligheid' zo bepalend kan zijn voor de persoonsvorming dat het effectieve bescherming biedt tegen wat de huidige samenleving bedreigt en een opening forceert naar andere, nieuwe werelden van niet eerder geziene menselijke mogelijkheden.

Ik zal een jaar of 15 zijn geweest. Een bevlogen leraar – hij gaf klassieke talen – was op het onzalige idee gekomen onze klas mee te nemen naar een hedendaagse opera. (...) Ik was in die dagen geheel en al met mijn

hormonen bezig en dat was al ingewikkeld genoeg. Ik heb me dan ook stierlijk verveeld. Het was werkelijk niet te harden tot de finale. Tijdens de laatste tien minuten gebeurde er iets wat mij stuksloeg: een luide koorzang beëindigde de opera, meerstemmig, in hallucinante harmonieën, terwijl de zangers in gestileerde bewegingen aan het publiek voorbijtrokken. Dat moment ben ik nooit vergeten, het was verpletterend en schokkend. Het bood geen antwoord, had geen nut en het verschaft me geen enkele praktische vaardigheid. Het had de uitwerking van een epifanie. Voor een kort ogenblik deed het me geloven in iets waarvan ik wist dat het niet bestond. De waarde lag louter in de ervaring, die me alles uit handen sloeg. Die ervaring verruimde mijn verbeelding met grof geweld en vergruizelde mijn Waarheid. Ik had geloofd in iets wat mij vreemd was. Sinds de terroristische aanslagen in Europa, sinds de gruwelijke onthoofdingen en verbrandingen door IS ben ik er meer dan ooit van overtuigd geraakt dat ons onderwijs een poging moet doen om leerlingen naast kennis ook meerduidigheid, nuance, empathie en verbeelding bij te brengen – niet omdat het zo nobel of chic of menslievend is, maar omdat onze maatschappij anders morgen niet meer bestaat. Waarheid met een grote W en Rendement met een grote R vormen vandaag de grootste bedreiging. Zij doden de verbeelding in ons.

2. Cultuureducatie in de programmering

Cultuureducatie is op het Coornhert Lyceum vooral herkenbaar in de belangrijke plaats die de kunstvakken innemen en in de vele en groots opgezette culturele activiteiten die vanuit de kunstvakken worden georganiseerd. In toenemende mate wordt eraan gewerkt dat in het curriculum als geheel en in de beleidsvorming en evaluatie cultuureducatie praktisch en concreet herkenbaar is.

Stand van zaken:

- alle drie de kunstvakken in alle afdelingen en in bijna alle jaarlagen;
- alle drie de kunstvakken zijn examenvakken;
- brede mogelijkheden voor alle leerlingen om deel te nemen aan culturele activiteiten op school;
- cultuurhistorische excursies naar onder meer Münster, Maastricht, Parijs, Berlijn, Londen, Rome;
- cultuureducatie herkenbaar in projectweken onderbouw;
- spreiding van alle culturele activiteiten in een uitgekiend jaarprogramma;
- grote mate van diversiteit aan culturele activiteiten: voor brede en smalle doelgroepen, voor breed palet aan kunstvormen, met meer en minder sturing van docenten.

Overzicht van de grote, jaarlijks terugkerende culturele activiteiten in een schooljaar:

- Open Podium
- Muziekavonden
- Grote toneel- of musicalproductie
- Open Ateliers en tentoonstelling vanuit sectie tekenen
- LeesHit

Ambities en beleid – wat we willen

- geen grote veranderingen in de programmering van cultuureducatie;
- meer samenhang en samenwerking tussen de kunstvakken;

- meer inhoudelijke verschillen in de programma's van de kunstvakken tussen de drie verschillende opleidingen in de school;
- meer ruimte voor dans in de mavo-afdeling;
- meer samenhang en samenwerking tussen de kunstvakken en de niet-kunstvakken, onder meer ten aanzien van literatuuronderwijs;
- cultuureducatie meer bepalend maken voor de opzet van projectweken in de onderbouw en bij de invulling van modules in de bovenbouw; hierbij gebruik maken van de CJP-cultuurpas.
- meer weten en leren van elkaar, zodat het cultuurprofiel levend en herkenbaar blijft in de mind-set van alle deelnemers in de school.

Ambities en beleid – hoe we dat gaan doen

- jaarlijkse bespreking van cultuurprofielplan met belangrijkste geledingen in de school: leerlingen, ouders, secties, afdelingsteams, schoolleiding;
- verder stroomlijnen van projecten onderbouw en modules bovenbouw vanuit het perspectief van cultuureducatie;
- ontwikkelingsvragen aan secties (mede) formuleren vanuit het belang van cultuureducatie, concrete en praktische doelen in vaksecties en vakkenclusters laten vaststellen en monitoren;
- stimuleren van een gezamenlijke benadering van literatuuronderwijs vanuit het perspectief van cultuureducatie, samenwerkingsvormen van taalvakken en kunstvakken bevorderen, onderzoeken van de mogelijkheid van een combinatievak Literatuur&Drama, eventueel gecombineerd met CKV.

3. Samenwerkingspartners

Stand van zaken:

- structurele, jaarlijkse samenwerking met:
 - Culturele instelling HART
 - Teylersmuseum Haarlem
 - Rijksmuseum Amsterdam
 - Toneelschuur Haarlem
 - School der Poëzie Amsterdam
 - De Stripdagen Haarlem
 - Tafel van Vijf – Muziektheater
 - Noord Hollands Archief
 - Museum De Vishal Haarlem
 - Frans Hals Museum Haarlem
 - Kunstfort Vijfhuizen
 - Het ABC – Architectuurmuseum Haarlem
 - Historisch Museum Haarlem
- enige samenwerking met culturele opleidingen, in ontwikkeling
 - incidenteel met conservatoria, toneelscholen, kunstacademies in verband met toelating leerlingen Coornhert Lyceum
 - in ontwikkeling: met MBO-dansopleiding van NOVA-college Haarlem

Ambities en beleid

- verstevigen van afspraken met culturele instellingen t.b.v. vaste activiteiten in de diverse afdelingen en jaarlagen van de school;
- bekijken van samenwerkingsmogelijkheid met MBO-dansopleiding in curriculum van mavo-opleiding Coornhert Lyceum;
- vaststellen van een budget en programma voor culturele activiteiten buiten de school per jaarlaag, i.c.m. CJP-Cultuurkaart.

4. Communicatie

Stand van zaken

- school profileert zich intern en extern nadrukkelijk als cultuurschool, via website, open dagen, contacten met basisscholen, informatie- en foldermateriaal, social media, nieuwsbrieven naar ouders en leerlingen, artikelen en interviews in de regionale pers. (zie bijlagen)

Ambities en beleid

- kwalitatief sterke culturele activiteiten van de school meer voor het voetlicht brengen in publicaties, in pers en via internet;
- social media nog meer inzetten om culturele activiteiten van de school te promoten;
- prominente plaats voor cultuur op nieuwe website, met wisselende presentaties, filmmateriaal dat een ‘actuele blik’ in de school geeft.

5. Voorwaarden

Stand van zaken:

- uitstekende materiële voorzieningen voor de kunstvakken;
- substantiële personele uitgaven voor organisatie van culturele activiteiten in de school (via de kunstvakken) en buiten de school (via CKV);
- uitgekiende planning van vele culturele activiteiten in de jaaragenda;
- in individuele en vakgerichte scholingsbehoefte wordt voorzien;
- bereidheid bij alle vakken om rekening te houden met en bij te dragen aan cultuureducatie en aan grote culturele evenementen in de school.

Ambities en beleid:

- omvorming van huidige praktijk van toekenning taakuren aan vakdocenten naar *instelling van een cultuurcoördinator en een cultuurprofielgroep*, voorzien van taakuren en met een eigen taakomschrijving (zie bijlage);
- *eigen begroting* voor cultuureducatie buiten de lessen: materieel, personeel, inclusief bekostiging van culturele activiteiten voor de leerlingen;

- herinvoering *CJP-cultuurkaart* voor 2016-2017, eventueel met bijdrage via de vrijwillige ouderbijdrage.
- *scholingsplan* opstellen, met meer focus op samenwerking en verdere integratie van cultuureducatie;
- verdere *bewustwording* onder alle docenten ten aanzien van de betekenis van het cultuurprofiel van de school voor ieder vak; onder meer door
- organisatie van een *studiedag* in 2016-2017 op basis van cultuurprofielplan, met inbreng van één of twee andere cultuur-profielscholen, mogelijke begeleiding vanuit de vereniging CPS of vanuit een universitaire vakgroep die zich bezighoudt met cultuureducatie.

7. Evaluatie en ontwikkeling

Stand van zaken

- naast reguliere kwaliteitsbewaking door analyse van onderwijsopbrengsten en door regelmatige schoolbrede tevredenheidsonderzoeken, is er geen specifieke en systematische evaluatie of monitoring van de culturele activiteiten;
- informele evaluaties na afloop van grote evenementen en in leerlingen- en ouderplatforms, in het algemeen grote mate van tevredenheid en trots over geleverde prestaties bij uitvoerenden, ouders, docenten.

Ambities en beleid

- meer systematische monitoring van de kwaliteit – vragen opnemen in jaarlijkse enquête Kwaliteitscholen over wat en hoe leerlingen, ouders en docenten cultuureducatie ervaren;
- gezamenlijk opstellen van praktisch hanteerbare kwaliteitscriteria voor grote culturele schoolproducties en voor culturele activiteiten buiten de school.

Germain Creyghton

22-04-2016